

КУЛТУРНИ ДОДАТАК, 5. 2. 2022.

Век Стевана Крагујевића

Теме фото-материјала Легата Стевана Крагујевића су разноврсне. Значајан сегмент односи се на маршала Тита, интересанти су кадрови настали приликом снимања познатих ТВ емисија у студију у Кошутњаку, као и снимци Београда, често прављени у пролазу, на путу од стана породице Крагујевић до редакције „Политике”, који су објављивани у „Политикиној” рубрици „У слици и речи”

ПРОФЕСИЈА ФОТО-РЕПОРТЕР

Ове године обележавају се два значајна јубилеја истакнутог југословенског и српског фото-репортера и фото-уметника Стевана Крагујевића – 100 година од рођења и 20 година откако нас је напустио. Фотографијом је почео да се бави још као четрнаестогодишњак, учећи занат у родној Сенти код Мартина Ронаија и Данила Јакшића. Први послератни радни ангажмани у Београду били су му у Дирекцији за информације при Председништву СФРЈ и Танјугу, али најдубљи траг оставио је радећи у редакцији Политике, од 1953. до пензионисања 1982. године, као фото-репортер и уредник фотографије.

Својим богатим делом Крагујевић је сачинио јединствену документарну хронологију о развоју Југославије, сведочећи као фото-репортер о свим значајним догађајима из политике, културе, уметности и спорта. Акредитацију за Савезну скупштину Југославије добио је 1949. године, која му је продужена и након пензионисања. Поред скупштинских заседања пратио је партијске конгресе, првомајске параде и

обележавање Дана младости, али и многобројне догађаје од спољнополитичког значаја, као што су биле посете страних државника Београду и Југославији. Објективом свог апарата бележио је и свакодневицу око себе, посебно у Београду, где је живео, али и у родној Сенти. Документовао је драматику студентских протеста 1968. године и природне катастрофе, попут земљотреса, поплава и снежних међава.

Стеван Крагујевић (Фото: Лична архива), Ђорђе Марјановић на снимању новогодишњег програма („Дугме за пети спрат”) за нову 1964. годину

Током деценија бављења репортерским послом имао је прилику да портретише многе славне личности. Поред маршала Тита, фотографисао је бројне државнике који су посећивали тадашњу Југославију (Нехру, Насер, Индира Ганди, Хрушчов, краљица Елизабета Друга), истакнуте фигуре из света науке, књижевности и филма (Нил Армстронг, Марио дел Монако, Боби Фишер, Лоренс Оливије, Жерар Филип, Ив Монтан, Елизабет Тејлор, Орсон Велс, Јул Бринер), као и југословенске књижевнике, музичаре, глумце, сликаре и спортисте (Иво Андрић, Бранко Ђопић, Десанка Максимовић, Добрица Ћосић, Јован Јовичић, Лазар Вујаклија, Драгослав Шекуларац, Радивоје Кораћ).

Значајан део ове богате фото-хронике данас се, захваљујући Стевановој ћерки, песникињи Тањи Крагујевић, чува у Музеју Југославије у оквиру Легата Стевана Крагујевића, чије је формирање започело пре осам година. Његове фотографије налазе се и у архиви Политике, Архиву Југославије (фото-архива Танјуга), Историјском архиву Сента (Збирка Крагујевић) и Историјском архиву Београда (Легат породице Крагујевић).

Студентски протести у Београду, јун 1968.

Легат Стевана Крагујевића у Музеју Југославије чини у највећој мери оригинални фотографски материјал, око 30.000 појединачних негатив снимака и 3.000 фотографија различитих формата. Комплетан фотографски материјал у претходним годинама је дигитализован, а додатну вредност представља то што је Тања Крагујевић приликом припреме материјала за преузимање сачинила читав корпус документације који значајно олакшава рад кустоса на обради грађе и обогаћује је дозом личног искуства и знања.

Тематска садржина фото-материјала Легата Стевана Крагујевића веома је разноврсна. Значајан сегмент односи се на маршала Тита и његове активности у Југославији, попут пријема страних државника, путовања по земљи, прославе Дана младости и излагања у Народној скупштини. Потом су ту фрагменти из политичког живота СФРЈ и СР Југославије: заседања Савезне и Републичке скупштине, политички скупови, митинзи деведесетих година и портрети политичких актера. Значајан део материјала односи се на културни живот Београда и Југославије, међу којима су снимци позоришних представа и филмских премијера, глумца и певача, музејских изложби. Интересантни су кадрови настали приликом снимања познатих ТВ емисија и серија у студију у Кошутњаку, као и читав низ портрета певача из шездесетих и седамдесетих година 20. века. Снимци Београда и његових становника, често прављени у пролазу, на путу од стана породице Крагујевић до редакције Политике, објављивани су у Политикиној рубрици „У слици и речи”. Ове фотографије анонимних људи, стараца и деце, носе значајан печат уметничког и

представљају вредно сведочанство о животу главног града у периоду социјалистичке Југославије, о прожимању традиционалног и модерног.

Књижара у Сенти, крај четрдесетих година 20. века

Слично се може рећи и за обимну фото-документацију Сенте. Портрети грађана и породичне фотографије, као и снимци главних градских обележја и градске жиле куцавице Тисе, чине праву фото-хронику овог града, која се као студија случаја може применити и у објашњавању далеко ширих токова. Коначно, легат садржи и велики број приватних снимака, самог Стевана Крагујевића, његове супруге Лепосаве (спикерке Радио Београда) и ћерке Татјане, познате песникиње. Ту су забележени momenti из њихових живота, породична путовања, пријатељи и родбина, који су значајни за породичну историју и у ширем смислу као приказ приватног живота у епоси.

Поред негатива и фотографија Легат Стевана Крагујевића чине тродимензионални предмети и оригинална документација. Овај материјал, с једне стране, у служби је директног сведочанства о личности фотографа и његовог професионалног живота, док с друге посредно говори о различитим аспектима живота у социјалистичкој Југославији и, као такав, представља значајан додатак фонду Музеја Југославије. У првој групи најистакнутије место заузимају лична документа, уговори о професионалном ангажману, награде и признања, поклон-сатови, фото-апарати и опрема и неки предмети у вези с радом у Политици, попут клишеа за штампу и пропагандног материјала. Поред тога, ту је илустративан материјал богатог сведочанственог потенцијала, на пример изузетно очувана колекција позивница на

различите друштвено-политичке и културне догађаје у периоду од краја четрдесетих до краја осамдесетих година, које је Крагујевић професионално пратио, као и колекција његових репортерских легитимација и пропусница. Један број предмета посредније говори о професији фото-репортера, попут одевних предмета и аксесоара, кравата, манжетни, шешира, али и поклона од установа и појединаца које је Крагујевић добио. У другој групи су предмети који су више сведочанство времена и земље у којој је Крагујевић живео и стварао. Између осталог, ту су његове колекције разгледница, дописница, пригодних коверата, значака и сатова, предмети из домаћинства и успомене са путовања. Ови предмети нису најдиректније повезани с професионалном делатношћу Стевана Крагујевића, која је и главни разлог формирања легата, али су значајна садржинска допуна фонду музеја и представљају вредно сведочанство о животу у Југославији.

Јул Бринер и Силва Кошћина на премијери „Битке на Неретви”, Сарајево, 1969.

Избор предмета и докумената који сведоче о репортерској професији Стевана Крагујевића, као и селекција његових снимака већ се могу видети на сталној поставци Музеја Југославије под називом „Музејска лабораторија”. Посредством данас свеprisутних друштвених мрежа, музеј комуницира велики број Крагујевићевих снимака различитим поводима, чинећи их и на тај начин блиским и млађим генерацијама.

У години када обележавамо јубилеје Стевана Крагујевића осећамо посебну одговорност да додатно промовишемо његово дело, па је у плану и издавање монографије у сарадњи с његовом ћерком Тањом. Поред тога, захваљујући Визуелном архиву Југославије, новој веб-бази музејских фото-колекција, значајан

део фото-грађе легата биће трајно видљив на светској мрежи. На овај начин ће изузетно богата фотографска колекција, детаљно и стручно обрађена, бити представљена као веома значајан сегмент највећег фотографског фонда у нашим музејима и стављена на увид стручној и широј јавности. Оваквим приступом обезбедићемо „нови живот” вредне баштине и трајно је легитимисати као драгоцен визуелни извор за потпуније сагледавање наше прошлости у бурном 20. веку.

Аутор је виши кустос Музеја Југославије